

ZDRAVOTNICKÉ ZABEZPEČENÍ LETECTVA VE FRONTOVÉ OPERACI

V návaznosti na článek generálmajora MUDr. Bohumila Indry „Zdravotnické zabezpečení frontu spojeneckého složení“ (VM 5/1981) chceme poukázat na některé zvláštnosti zdravotnického zabezpečení letectva ve frontové operaci.

Obecné principy zdravotnického zabezpečení, tj. etapový systém léčebného zabezpečení s odsunem podle určení, kromě ostatních, jsou uvedeny v citovaném článku a plně se vztahují i na zdravotnické zabezpečení letectva.

Vzhledem ke zvláštnostem bojové činnosti frontového letectva, dislokaci a manévru leteckých útvarů a svazků v celé hloubce operační sestavy frontu včetně toho, že letiště budou jedním z nejvyhledávanějších cílů protivníka, ať již za použití klasických zbraní nebo zbraní hromadného ničení, bude charakter i množství zdravotnických ztrát odlišné od zdravotnických ztrát pozemních vojsk.

Zdravotnické ztráty představovaly v období druhé světové války u letectva cca 0,1 % z celkového počtu za den. Z toho 80–85 % tvořili nemocní a jen 15 až 20 % ranění, u nichž převládaly především nenávratné ztráty. V soudobých operacích můžeme předpokládat bez použití ZHN zdravotnické ztráty letectva až do výše 1 % za den z celkového počtu. Při použití jaderných zbraní předpokládáme 25–30 % z početního stavu na letišti, na které bude veden úder. Počet ztrát bude záviset na stupni zodolnění letiště.

K zabezpečení předpokládaných zdravotnických ztrát u frontového letectva využívá zdravotnická služba letectva, s přihlédnutím ke zvláštnostem bojové činnosti letectva a jeho rozmístění v celé hloubce operační sestavy frontu, nejen vlastní síly a prostředky, ale i zdravotnické útvary a zařízení pozemních vojsk a teritoria. Tato specifikace vyžaduje (jak prokázaly zvláště operační cvičení), aby řídicí orgány týlu a zdravotnické služby letectva frontu podrobně a včas znaly nejen zámysl a předpoklady manévru letectva a jeho úsilí, ale i orientačně situaci pozemních vojsk s důrazem na možnosti využití jejich rozvinutých zdravotnických etap a zařízení, dále i situaci ve zdravotnických zařízeních teritoria, jež může využít ve svůj prospěch. Při organizaci zdravotnic-

kého zabezpečení letectva vycházíme [při organizaci vlastních organických prostředků] z těchto zásad.

U leteckého útvaru je pouze náčelník zdravotnické služby, který nemá k dispozici jiné prostředky. Jeho hlavním úkolem je zabezpečit bojovou činnost leteckého pluku z hlediska zdravotního stavu osádek ve smyslu příl. 8. předpisu Zdrav-1-1. V případě začlenění leteckého pluku do frontu spojeneckého složení je třeba přihlížet i k ustanovení předpisu Zdrav-6-5, který řeší zdravotnické zabezpečení letectva ve společných operacích spojeneckých vojsk, s respektováním specifiky československého vojenského letectva.

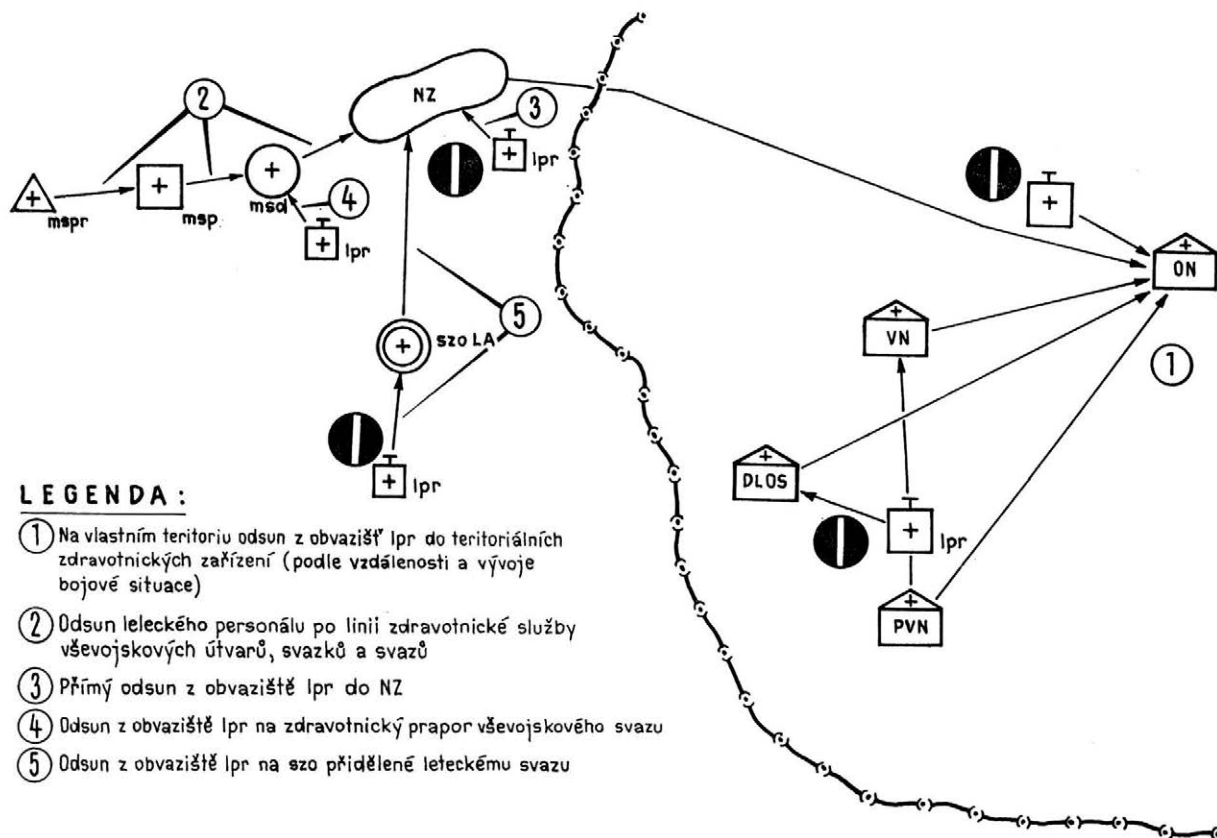
Součástí letištního praporu, který zabezpečuje letecký pluk, je obvaziště letištního praporu, které je zdravotnickou etapou první lékařské pomoci a je schopné zabezpečit bojovou činnost leteckého pluku ze dvou až tří letišť. Rozmísťuje se zpravidla ve vzdálenosti 3—4 km od vzletové a přistávací dráhy. Poskytuje nebo doplňuje předlékařskou pomoc a první lékařskou pomoc a připravuje raněné a nemocné k odsunu na vyšší zdravotnickou etapu. Odsuny z obvaziště letištního praporu směřují do zařízení zdravotnické služby podle místních podmínek (umístění letiště, vzdálenost jednotlivých zdravotnických etap apod.). Pro zabezpečení bojové činnosti ze 2—3 letišť má obvaziště letištního praporu pojezdné převazovny a obvazovou část a je schopné se rozdělit až na tři části.

Dalším organickým prostředkem frontového letectva je armádní hygienicko-protiepidemiologický oddíl, který je výkonným polním hygienicko-protiepidemiickým zařízením zdravotnické služby a má možnost vytvořit samostatné laboratorní jednotky. Rozmísťuje se buď v pásmu leteckých základen, nebo ve zdravotnické záloze frontového letectva. Je podřízen NZS frontového letectva. Ve spolupráci s frontovými a teritoriálními hygienicko-protiepidemiologickými prostředky zabezpečuje laboratorní, mikrobiologické a hygienické vyšetření, organizuje preventivní protiepidemické a izolačně karanténní opatření v epidemiologických ohniscích, vede hygienicko-epidemiologický a biologický průzkum, zahajuje odstraňování ztrát v ohniscích napadení bojovými biologickými prostředky a posiluje nižší články zdravotnické služby letectva.

Uvedené organické síly a prostředky zdravotnické služby frontového letectva v systému léčebně odsunového zabezpečení nemají etapy odborné lékařské pomoci, jako jsou zdravotnické prapory nebo samostatné zdravotnické oddíly u pozemních vojsk, ani etapy specializované zdravotnické pomoci, jako jsou polní nemocnice a nemocniční základny. Z toho vyplývá nutnost organizovat zdravotnické zabezpečení letectva nejen vlastními silami a prostředky, ale i prostředky a silami zdravotnické služby frontu, což vyžaduje nepřetržitou úzkou součinnost s náčelníky zdravotnické služby frontu (popř. teritoria).

Využití článků vševojskové zdravotnické služby (viz obr. 1) přichází v úvahu u útvarů při poskytování pomoci zejména létajícímu personálu (praporeční a plukovní obvaziště), která jsou povinna poskytnout jim pomoc v rozsahu předlékařské a první lékařské pomoci a zabezpečit jejich odsun na vyšší zdravotnické etapy.

Vyšší etapou vševojskové zdravotnické služby pro poskytování odborné lékařské pomoci jsou divízní obvaziště (DO) a samostatné zdravotnické oddíly (szo) vševojskových svazků. Na tyto etapy budeme i odsunovat raněné a ne-

Obr. 1

mocné přímo z obvazišť letištních praporů, pokud budou rozvinuty v jejich blízkosti, nebo ze zdravotnických etap vševojskových útvarů. Zde je poskytována odborná lékařská pomoc v plném nebo zúženém rozsahu (event. rozšířeném rozsahu) podle konkrétní bojové situace.

Nejvyšším článkem frontové zdravotnické služby jsou nemocniční základny (NZ), kde je poskytována specializovaná lékařská pomoc. V sestavě nemocničních základen jsou polní nemocnice různého profilu a specializace (chirurgická polní pohyblivá nemocnice, nemocnice pro lehce raněné, chirurgická odsunová nemocnice atd.).

Zvláštním zařízením pro léčbu leteckého personálu je polní letecká nemocnice, která je v podřízenosti náčelníka zdravotnické služby frontu. Bývá rozvíjena v některé nemocniční základně a je určena k poskytování odborné a specializované lékařské pomoci, doléčování a zejména k včasné rehabilitaci létajícího personálu a technických specialistů letectva a k posudkové činnosti.

Letecký personál může být do těchto zařízení odsunován jednak klasickým způsobem (obvazišť útvaru — divizní obvazišť nebo szo — nemocniční základna), nebo v případě rozvinutí nemocniční základny poblíž některých letišť přímo z obvazišť letištních praporů.

Pro vlastní zdravotnické zabezpečení frontového letectva náčelník zdravotnické služby frontu přiděluje (v souladu s předpokládaným úsilím a organizací letectva) do dočasné podřízenosti náčelníkovi zdravotnické služby frontového letectva již před zahájením operace několik samostatných zdravotnických oddílů a zpravidla posiluje zdravotnickou službu letectva i odsunovými prostředky.

Zdravotnická služba frontového letectva se svými organickými silami a prostředky (tzn. bez etap odborné lékařské pomoci a specializované lékařské pomoci) není schopna bez využití zdravotnických zařízení frontu splnit úkoly léčebné odsunového zabezpečení. Kromě toho využívá pro zabezpečení zdravotnických ztrát i **zdravotnických útvarů a zařízení teritoria**, ať již vojenských zdravotnických zařízení nebo zařízení vytvářených státní zdravotní správou.

V teritoriálním systému zdravotnického zabezpečení budeme využívat vojenských nemocnic (VN), dále pomocných vojenských nemocnic (PVN) a odsunových nemocnic ministerstva zdravotnictví (ON), které jsou spádovým zařízením. Zdravotnicky zabezpečují útvary a svazky trvale rozmístěné ve spádovém území, ale i útvary a svazky, které jsou na tomto území dočasně. Poskytují ambulantní a lůžkovou péči ve všech oborech, které mají v nemocnicích odborná oddělení a zásobuje útvary ve svém spádu zdravotnickým materiálem. Tato zařízení mohou být posilována specializovanými brigádami odborníků. V pohraničních prostorech je účelné navázat součinnost a využívat i dočasných lékařských ošetrovacích středisek (DLOS) zřizovaných na bázi OÚNZ, která jsou schopna poskytovat první lékařskou a neodkladnou chirurgickou pomoc i dočasnou hospitalizaci.

Podle konkrétní situace může ve prospěch leteckých útvarů zasáhnout i výjezdní oddíl vojenských nemocnic (VOVN), který je určen především pro práci v ohnisku hromadných ztrát na území kraje a má na starosti hygienicko-proti-epidemické zabezpečení ve spádovém území.

Vysoce specializovaným zařízením na teritoriu, které může zdravotnická služba letectva využívat, je dále Ústřední vojenská nemocnice (ÚVN). Tato poskytuje specializovanou lékařskou pomoc, kterou nemohou poskytnout ostatní vojenské nemocnice. Dále je to Ústav leteckého zdravotnictví (ÚLZ), který soustřeďuje

speciální pracoviště letecké medicíny s úseky preventivně léčebným, vědecko-výzkumným a lékařsko-posudkovým.

Při zabezpečování přesunu pozemních sledů letectva plně využíváme ke zdravotnickému zabezpečení všech uvedených zařízení vševojskového i teritoriálního charakteru. Kromě toho využíváme i etapních stanic zdravotnické pomoci (ESZP), které slouží k zabezpečení potřeb vojenských silničních přesunů a přeprav na určených automobilních silnicích a poskytují první lékařskou pomoc.

Ve prospěch frontového letectva budeme tudíž plně využívat léčebného systému všech zdravotnických zařízení polního a teritoriálního charakteru pro zabezpečení zdravotnických ztrát. Nutnost komplexního využívání těchto zařízení je dána bojovou sestavou leteckých útvarů, svazků a zařízení, množstvím a charakterem zdravotnických ztrát a jejich rozložením v celé hloubce frontového pásma a teritoria. Včasné poskytnutí léčebné péče je však podmíněno vysoce organizovaným **systémem zdravotnického odsunu**.

Odsun raněných, nemocných a zasažených příslušníků frontového letectva na stupni letecký útvar (viz **obr. 2**) organizuje náčelník zdravotnické služby letištního praporu ve spolupráci s velitelem a zástupcem pro týl. Při malém počtu zdravotnických ztrát využívá kapacity organických zdravotnických automobilů, při větších ztrátách je však třeba využít i vozidel všeobecného určení. Výhodné bude i využití možnosti leteckého odsunu, které je dáno jednak dislokací útvarů a možností využití dopravních letounů a vrtulníků. Letecký odsun by byl směřován do nemocničních základů nebo až do hlubokého týlu.

Pro posílení odsunové kapacity na podřízených stupních velení využívá náčelník zdravotnické služby frontového letectva organickou autobusovou zdravotnickou rotu, která zabezpečuje zejména odsun raněných z míst hromadných ztrát a z přidělených samostatných zdravotnických oddílů do nemocniční základny nebo zdravotnických zařízení teritoria. Rozmísťuje se zpravidla ve zdravotnické záloze. Je podřízena NZS frontového letectva, který její odsunovou kapacitu cca 1300 osob za den, 1—2 koloběhy, využívá centralizovaně nebo formou posilování po částech zvláště do prostorů hromadných ztrát. Kromě toho, na základě vývoje operace, konkrétní situace a potřeb letectva řeší NT — ZV a NZS frontu posilování dalšími odsunovými prostředky — jednotkami.

Pokud bude zdravotnická pomoc příslušníků letectva poskytována na zdravotnických etapách vševojskových útvarů a svazků, budou odsuny raněných a nemocných uskutečněny prostředky zdravotnické služby těchto útvarů a svazků, nebo bude využito i vojenských odsunových prostředků. Pro odsun raněných a nemocných z rozvinutých zdravotnických zařízení ve frontovém pásmu do teritoria budou sloužit především stále a improvizované zdravotnické vlaky.

Pro odsun z míst hromadných ztrát na teritoriu budeme využívat ve spádovém území kraje kromě vlastních a posilových prostředků i odsunové kapacity výjezdních oddílů vojenských nemocnic. Odsunovým prostředkem na teritoriu je dále autobusový zdravotnický prapor, o jehož využití ve prospěch frontového letectva rozhoduje náčelník zdravotnické služby na teritoriu.

Operační cvičení prokázala, že přijatý léčebně odsunový systém ve frontovém letectvu při komplexním využití sil a prostředků zdravotnické služby, pol-

ních vojsk a teritoria plně zabezpečuje požadovanou péči o příslušníky tohoto výsoce specializovaného druhu vojska.

Současně však ukázala na potřebu nepřetržitě součinnosti řídicích orgánů týlu a zdravotnické služby letectva s operačním štábem, aby včas, na základě vývoje operace a plánovaného manévru letectva, bylo možné s předstihem v úzké součinnosti s týlem frontu a okruhů řešit a koordinovat opatření v léčebném i odsunovém zabezpečení.

Proto nejdůležitějším úkolem náčelníka zdravotnické služby frontového letectva se ukázala jeho osobní účast na plánování zabezpečení bojové činnosti frontového letectva a trvalá součinnost s náčelníkem zdravotnické služby frontu, kde má možnost ovlivnit zdravotnické zabezpečení frontového letectva a může uplatnit požadavky na součinnost se zdravotnickou službou teritoria.

Plánované rozmístění sil a prostředků zdravotnické služby frontu a teritoria jsou podkladem pro zpracování plánu zdravotnického zabezpečení frontového letectva v jednotlivých fázích operace včetně manévru přidělenými posilovými prostředky (szo, odsunové prostředky frontu). Jsou zároveň podkladem i pro zabezpečení plánovitého odstraňování hromadných zdravotnických ztrát v případě použití ZHN nepřítelem.

V průběhu frontové operace je pro náčelníka zdravotnické služby letectva nezbytné mít nejen trvalé spojení a udržovat součinnost s náčelníkem zdravotnické služby frontu, ale i vést stálý operativní přehled o možnostech a využití všech sil a prostředků, které zdravotnická služba má v celé hloubce bojové sestavy frontového letectva. Tyto odborné informace, spolu se stálou znalostí bojové situace letectva s předpokladem jeho dalšího použití, jsou základními podklady pro reálný rozhodovací proces k optimální organizaci a zajištění požadované úrovně zdravotnické péče o příslušníky frontového letectva.